

Мінскаму інстытуту кіравання — 10 год

Укладваць грошы ў адукацыю — выгадна

Мінскі інстытут кіравання з'яўляецца адной з лепшых прыватных ВНУ краіны. Паўтары тысячы выпускнікоў выйшлі з яго сцен. Студэнцкі гарадок, які рэктар Мікалай Васільевіч Суша мае намер ператварыць у маленькі Кембрыдж, ужо сёння, здаецца, самы ўтульны і прыгожы куток Заводскага раёна сталіцы.

Калі я пытаўся ў рэктара, чаго дасягнуў інстытут за дзесяць год, то была ўпэўненая, што ён раскажа пра студэнцкі гарадок, які інтэнсіўна будзеца, пра шыкоўную матэрыяльна-вучэбную базу, пра калектыв адукацыі... Але Мікалай Васільевіч Суша сказаў: "Галоўнае — мы дасягнулі прызнання".

курснікаў, ад выпускнікоў (іх ужо 1,5 тысячы) і ідуць у наш інстытут мэтанакіравана. Гэта павядае і тое, што пераважна большасць нашых абітурыентаў мае ў атэстаце сярэдні бал 4,5 і вышэй. Ёсць сярод іх і медальністы.

Сёння мы прынялі на першы курс 2,5 тысячы юнакоў і дзяўчат. А ўсяго ў нас цяпер вучыцца больш за 5 тысяч студэнтаў.

Нагадаю, што ў нашым інстытуте аплата на дзённым аддзяленні складае 550 умоўных адзінак у год. Дзве спецыяльнасці, звязаныя з вывучэннем замежных моў, "кашпугі" трохі болей — 650. Аплата на завочным аддзяленні складае 450 умоўных адзінак. Такі невысокі кошт навучання, у параўнанні з іншымі ВНУ, безумоўна, прываблівае моладзь у наш інстытут.

Вабіць сюды студэнтаў і добрая матэрыяльна-вучэбная база, а таксама тое, што ў інстытуте сфарміраваны і працуюць прафесійны прафесарска-выкладчыцкі калектыв. Сёння ў нас штатна працуюць 18 прафесараў, дактароў навук, 70 кандыдатаў навук, дацэнтаў. А ўсяго ў нашым штаце каля 150 вучоных — прафесараў і выкладчыкаў. Запрашаем, вядома ж, спецыялістаў і з іншых ВНУ, практыкаў.

Маладым людзям, якія налетэлі хвалі і пачуццяў да нас па вучобу, можна шчыра пакапацца пра сваё паступленне ўжо цяпер і працягнуць падрыхтоўчыя курсы. Яны пачнуць працаваць з 1 кастрычніка. На дзённым аддзяленні даўжэйшы адзін месяц, на завочнай — любы навожае тэрмін. Але пасля іх завяршэння слухачы могуць быць ўпэўнены, што стануць студэнтамі нашага інстытута.

— Што Вас хваліць як рэктара?

— Мне хваліць многае — і будучыню развіцця прыватных ВНУ, і тое, як будзе вызначана дзяржаўная палітыка ў дачыненні да сектара платнай адукацыі. Мне хваліць, каб мой інстытут не страціў свайго твару. Каб ён (Прыгін на 2-й стар.)

Створаны кафедры

Пярададзены новага навуцальнага года ў сярэдняй школе № 2 Фаніпаль быў для настаўнікаў азнаменаваны падсвяткам "Педагагічнага падтрымка — стратэгія і тактыка адукацыі XXI стагоддзя".

Аналітычны даклад дырэктара школы Аляксандра Васільевіча, прысвечаны вынікам мінулага навуцальнага года, адначасова з'явіўся прадметнай перадумовай і заручкай паспяховага зыходу года сёлета.

Вынікі ўражваюць. Пяць працэнтаў ад агульнай колькасці вучняў закончылі школу на выдатна, 44 — на "4" і "5", дзевяцігоддзя няма і ў паміне.

Сказаў сваё слова і выпускнікі, красамоўна пацвердзіўшы якасць работы падкалектыву. З 70 вучняў-выпускнікоў 11-х класаў 24 сталі студэнтамі ВНУ, 14 — сярэдніх спецыяльных навуцальных устаноў, 16 — ПТВ.

Школа працавала па дыферэнцыяванаму плане, заявіў пра сябе ліцыйскі клас, які і класу грамадска-эканамічнага, прыродна-аэаграфічнага, фізіка-матэматычнага профілю, замежнай мовы.

Важкі ўнёсак у агульны поспех, зразумела, зрабілі настаўнікі. З 77 педагогаў школы 70 маюць вышэйшую адукацыю, 55 — вышэйшую і першую прафесійную катэгорыю.

Школа стала ў раёне эксперыментальнай лямпаўкай па ўкараненні новых тэхналогій. Дарэчы, у эксперыменце было задзейнічана 27 настаўнікаў, кожны з якіх распрацаваў праграму на пяць гадоў. Створаны і прадметна зарэкамендавалі сябе навукова-даследчыя кафедры.

Творчы пошук педагогаў падсумавалі навукова-практычная канферэнцыя, адкрытыя ўрокі, дні адкрытых дзвярэй для бацькоў вучняў.

Вопыт работы фаніпальскіх педагогаў, іх творчы пошукі своечасова заўважыў і падтрымаў аддзел адукацыі Дзяржаўскага райвыканкама. Менавіта школа № 2 Фаніпаль паслужыла месцам правядзення перагу семинараў.

Тамара ШАЎЧЭНКА,
наш няштатны карэспандэнт.

Надрукуем у IV квартале

У красавіку — маі 2001 г. у рэспубліцы прабыло арганізаванае Рэспубліканскім інстытутам кантролю ведаў цэнтралізаванае тэсціраванне выпускнікоў агульнаадукацыйных школ па беларускай і рускай мовах, матэматыцы, фізіцы. Многія з амаль 32000 вучняў, якія прынялі ўдзел у тэсціраванні, заявілі або вынікі ў якасці аднаго выпускных экзаменаў у школы або ўступных экзаменаў у ВНУ, ССНУ, ПТВ.

З мэтай азнаёмлення шырокай грамадскасці з новымі формамі кантролю ведаў, якія праходзяць эксперыментальнае апрабаванне ў Рэспубліцы Беларусь і Расійскай Федэрацыі, у кастрычніку 2001 года "Настаўніцкая газета" плануе агульабоаваць у спецыяльным выпуску варыянтныя тэставыя заданні, якія прапанаваны на цэнтралізаваным тэсціраванні 2001 года ў нашай краіне, а таксама варыянтны адзінага Дзяржаўнага экзамена па біялогіі, грамадзнаўстве, рускай мове, фізіцы, матэматыцы, хіміі, які праводзіўся ў Расіі.

Прымаем заўвагі на спецыяльны ад арганізацый і устаноў па адрасе: 220054 г. Мінск, вул. Захарова, 42, рэдакцыя "Настаўніцкай газеты". Кошт аднаго экзэмпляра — 320 рублёў. Для падпісчыкаў "Настаўніцкай газеты" — БЯСПЛАТНА. Даведкі па тэлефонах: 2-36-40-63, 2-36-33-22 (таксама факс).

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў

Чаму праца настаўніка не ацэньваецца па справядлівасці?

Сёння мне споўнілася 55 гадоў. За 36 гадоў працы ў школе я ніколі не здараліся сваёй прафесіі, любіла і цяпер вельмі люблю дзяцей і свой прадмет. Пасля адпачынку з нецярплівасцю чакала сустрэчы з дзецьмі, калегамі.

У жыцці і ў працы ў мяне было шмат узлётаў. Былі і падзенні. Пачынала працаваць у сельскай школе звычайнай настаўніцай. Там жа асвоіла працу выхавальніцы, намесніцы дырэктара і дырэктара школы. Колькі хваляванняў і перажыванняў было ў маладой сельскай настаўніцы, калі ў 1975 годзе па выніках атэстацыі мне прысвоілі званне "старэйшага настаўніка". З усяй рэспублікі нас тады было ўсяго некалькі чалавек (колькі, я ўжо не памятаю), і мы сустракаліся з міністрам адукацыі Беларускай ССР М.Мінкевічам.

Колькі спраў зроблена! Колькі дадзена адкрытых урокаў для калег і іншых работнікаў адукацыі розных узроўняў! Кожны ўрок — адкрыццё для сябе і іншых.

Пасля пяцінаццаці гадоў працы ў сельскай школе мяне перавялі ў Крычаў загідацкі раён. На гэтай пасадзе я адпрацавала тры з паловай гады, пасля чаго зразумела, што мае месца — у школе. З 1988 года працую настаўніцай у сярэдняй школе № 3 Крычава.

Сваёй побімай справе я аддавала сабе, да каго. У мяне двое сыноў, гадавалі і выхоўвалі іх мая маці, якая жыла разам з намі. Я ж займалася іншымі дзецьмі. Каб добра працаваць, вялікую нагрузку не выканаеш. А калі прыйшла да фінішу, то атрымала індывідуальны каэфіцыент 1,2989 і першапачатковую пенсію ў 55 тысяч рублёў.

Я не скаржыла, я рэальна гляджу на жыццё. Дзеці чаго я прасіла? Дзеці і ночы над кнігамі і спыткамі? Тады мы пра гэта не думалі. А вось цяпер нібы адкрыліся вочы і я задаю сабе пытанне: чаму праца настаўніка не ацэньваецца па справядлівасці?

Што можа купіць настаўнік за такую мізэрную пенсію? Чытаю на старонках нашай газеты матэрыялы пад рубрыкай "Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь" і адчуваю боль за сваё жабрацкае становішча. Калі працягала допіс настаўніцы рускай мовы і літаратуры Валентыны Ткачовай, сваёй зямлячцы, была ўзрушана і вырашыла расказаць пра сябе, свае думкі і перажыванні.

Спадыся, на II з'ездзе настаўнікаў Беларусі не будзе забыта і такая катэгорыя настаўнікаў, як я.

Надзея КРУЧАНКОВА,
настаўніца I катэгорыі, выдатнік народнай асветы.

"Хачу стаць Шварцэнегерам!", альбо Ці самы лёгкі прадмет фізкультура?

Так можа сказаць толькі непрафесіянал, той, хто не мае ўжывання пры тым цяжкасці, з якімі сутыкаецца настаўнік фізічнага выхавання. Нагадаю толькі некаторыя з іх: тэхніка бастэкі, набыццё спартыўнага інвентару, даставка вучняў на спартыўны і г.д.

Самая галоўная, на маю ўласную думку і калег па працы, — вызначыць стан здароўя вучняў, а адсюль і дапушчальныя нагрузкі, якія неабходна выкажыць імі на ўрок. Гэта праблема праблем. Вядома, факт, што ў краіне ёсць лягальны зыход на ўроках фізічнай культуры. Статыстыка сумная.

Не скарэц, што стан здароўя нашых дзяцей жадае лепшага. Пэўна, Чарнобыль робіць сваю справу. Але ці зможам мы змяніць сітуацыю ў перспектыве.

Карыстаючыся данымі медыцынскага агляду, мы вызначаем нагрузку для асноўнай медыцынскай групы. Улічваючы індывідуальны падыход, дакладна размяркоўваем яе (нагрузку) па частках урока. Праз пэўны прамежак часу заўважаем на твары вучняў усе прыкметы пераціжэння, рукі раскардынаваны. Пры правядзенні пульсаметрыі ўсе становіцца на сваё месца. Вучыць — хворы. Яго неабходна залічыць калі не ў спецгрупу, дык у падрыхтоўчую — дакладна. Гэта гаворыць пра тое, што медыцынскі агляд вучняў праводзіцца фармальна, як кажуць, на вока, што вельмі небяспечна. Праслухоўванне лёгкіх і сэрца без нагрузкі, спавеснае аптыганне не можа даць поўнай карціны аб сапраўдным стане здароўя дзіцяці. І не віна ў гэтым тых жа ўрачоў, якія не маюць магчымасці выкарыстаць сучасную дыягнастычную апаратуру для прафілактыкі хвароб і

вызначэння тых нагрузак, якія прымаць для таго ці іншага дзіцяці.

Прычына банальная — гэтай апаратуры проста не існуе ў наваўнасці. І мы згорыччу павінны канстатаваць, што сітуацыя тут у бліжэйшы час карэзімным чынам не зменіцца.

У канчатковым выпадку, маючы на руках паперу аб тым, што вучань уваходзіць у асноўную групу, а на самай справе падрыхтоўчы ці нават медыцынскую, мы тым самым можам садзейнічаць прагрэсу той ці іншай хваробы.

"Медыцэду па службу" тут аказваюць іншы раз і больш. Адны з іх, каб паказаць усім, што іх дзіця выгітае ў параўнанні з другімі не горш, а нават лепш, зведваюць ўноў дзіця ў зман настаўніка. У першую чаргу гэта датычыцца такіх распаўсюджаных хвароб як піеланефрыт, анурэз, гасітэ і г.д.

Зусім, часам, не зразумела, як можа іншы бацька прасіць даваць нагрузку яго дзіцяці, як усім, пасля перанесенай аперацыі на сэрцы, спасылочыся на вусны дазвол дзіцячага ўрача. Блага, што ў той час падварчэліся курсы павышэння кваліфікацыі і там падказалі, як паводзіць сябе з таго часу, вывесці, што вучню патрэбна было абмежаваць нагрузку не толькі ў школе, але і дома. Даведзілі да ўрачоў, не спецыялістаў у кардыялогіі, прывялі да таго, што дзіцяці неабходна паўторная аперацыя.

Другія бацькі наадварот з катэгорыі тых, якія, калі так можна сказаць, "шукваюць" хваробы ў сваіх дзяцей. Асабліва гэта датычыцца бацькоў дзяцей, якія маюць празмерную вагу ці адхіленні ў развіццё тых ці іншых фізічных якасцяў. На практыцы ж аказваецца,

што такія вучні пры паслядоўным размеркаванні па нагрузках дыферэнцыяваным падыходам з'яўляюцца пазбаўляюцца непаўнацэннасці.

Вельмі прыемна прапавіць з бацькамі, якія пры пераверцы даюць аб'ектыўную ацэнку стану свайго дзіцяці.

Як жа мы можам рашыць гэтую праблему? Па-першае, патрэбна весці індывідуальныя карткі ці журналы, у якіх адлюстроўваць як фізічныя паказчыкі, так і тэа адхіленні, якія правяляюцца на ўроках, асабліва ў вучнёў падрыхтоўчай групы. Па-другое, дадзены індывідуальныя карткі ці журналы, якія выклікаюць насярджанасць, неабходна прадставіць медыцынскім работнікам пры аглядах вучняў. Гэта можна зрабіць самаму, а пры магчымасці перадаць праз класнага кіраўніка ці іншых асоб, якія адказваюць за медагляд дзяцей.

Бацькі, якія запэўніваюць, што іх дзеці пры наваўнасці хранічных захворванняў ці пасля перанесеных хвароб могуць вытрымаць нагрузку, якую ён жадае ці роўную з астатнімі, павінны прадставіць дыягностычны ад урача і расліску. Расліску ўрача прадставіць асабліва тады, калі дзіця прадставіцца, а на справе вядзе, што аўчым жартаваць нагрузкам катэгорыя забаронена. Бо пры самым нязначным павелічэнні гэтай самай нагрузкі праяўляюцца ўсе прыкметы. На мой погляд, асабліва ўвагу неабходна ўдзяліць вучням 7—8 класаў.

Гэта катэгорыя асабліва рызкі. Спецыялістамі такі ўзрост называецца пераходным. Для яго характэрны паловое паспелванне, узмошны рост, адстаўанне ў росце сэрца, псіхалагічнае пераўтварэнне. Гэты ўзрост адметны яшчэ і тым, што вучні,

асабліва юнакі, пераацэньваюць свае магчымасці, хочуць быць падобнымі да вядомых кінатэроў — Шварцэнегера, Сталона, Клода Вандама, Бруса Лі і іншых. І часцічкова хаваюць свае недамаганні. Настаўнік жа павінен, нягледзячы на тое, што назіраецца некаторы спад у параўнанні з павярхнямі класам, не фарсіраваць адстаўанне, падтрымліваючы амбіцыі дзяцей, а скурпулёзна, крок за крокам дыферэнцыяваць дазваляць як нагрузку, так і іх адпачынак. Уласны назіранні на працягу дзесяці гадоў (час прывядзення залікаў у 9 класе) паказалі, што шмат гэтых правільных. Вучні-выпускнікі здаюць залікі толькі на "5".

Метадычная літаратура па практыкаваннях пры тых ці іншых захворваннях, асабліва хранічных, павінна быць даступнай кожнаму настаўніку фізічнай культуры. Бо часта мы знаёмімся з ёю павярхоўна, толькі бавоючы на курсах перападрыхтоўкі. Гэта літаратура павінна стаць настольнай кнігай кожнага.

І, нарэшце, апошняе. Пры выкананні ўсіх патрабаванняў гарантыі аб рэальным стане здароўя нашых вучняў, нават, маючы ідэальныя веды па спартыўнай медыцыне, фізіялогіі і біялогіі, без спецыяльнай дыягнастычнай апаратуры даць нельга. Чым хутчэй яна з'явіцца не толькі ў гарадах, але і ў вёсках, тым больш будзе прагонт здаровых дзяцей, тым менш будзе камісаваных па прызыўных у частках. Нам жа, настаўнікам фізічнай культуры, не прыдзецца хадзіць па вострым лезы нажа, увесць свае думачыны аб тым, каб не папшодзіць нашым дзецям.

Аляксандр ЯРМОЛЕНКА,
настаўнік фізічнай культуры
Хлупіскай базавай школы,
Жыткавіцкага раёна.

Прадаўжэнне да бясконцасці, або Аб праблемах групы прадоўжанага дня

Шасцігодняя Ірынка, прачынаючыся ранкам, кожны раз задавала матулі адно і тое ж пытанне: "Колькі дзён засталася да школы?" І, уздыхнуўшы, часта дадавала: "Хутчэй бы! Так павольна цягнуцца час".

І вось нарэшце доўгачаканае першавераснёўскае свята. За гадзіны дзве, пакуль яшчэ ўсе адпачывалі, Ірынка сама прачнулася, адзела школьную сукенку, прыкалола ў доўгія валасы беласнежныя банты і толькі тады гучным голасам устроіла кватэру камандай: "Пад'ём!"

З такім жагартаным жаленнем яна не ішла, а можна сказаць падбегам сніпалася да школы трыццаці са тры.

А потым нешта здарылася. Самая першая гэта адчула матуля: "Што з табою, дачушка?". Дзяўчынка перамянілася з нагі на нагу, апуская нізкі галаву і маўчыла. Аднойчы матуля асмілілася і задавала тое трымаючае пытанне, якое хвалілася яе: "Табе падабаецца ў школе?". "Так", — стрымана адказала дачушка, але на выразе яе твару было бачна, што прычына кудысьці зніклата настрою, дэсці блізка. "Ты любіш сваю першую настаўніцу?" — прыгаварвала мама. "Вельмі", — коротка адказала малая. "Ты хвалішся тым, што ў школе?" — адказаў дачушка. "Вельмі", — коротка адказала малая. "Ты хвалішся тым, што ў школе?" — адказаў дачушка. "Вельмі", — коротка адказала малая.

Шасцігодняя Ірынка, прачынаючыся ранкам, кожны раз задавала матулі адно і тое ж пытанне: "Колькі дзён засталася да школы?" І, уздыхнуўшы, часта дадавала: "Хутчэй бы! Так павольна цягнуцца час".

І вось нарэшце доўгачаканае першавераснёўскае свята. За гадзіны дзве, пакуль яшчэ ўсе адпачывалі, Ірынка сама прачнулася, адзела школьную сукенку, прыкалола ў доўгія валасы беласнежныя банты і толькі тады гучным голасам устроіла кватэру камандай: "Пад'ём!"

З такім жагартаным жаленнем яна не ішла, а можна сказаць падбегам сніпалася да школы трыццаці са тры.

А потым нешта здарылася. Самая першая гэта адчула матуля: "Што з табою, дачушка?". Дзяўчынка перамянілася з нагі на нагу, апуская нізкі галаву і маўчыла. Аднойчы матуля асмілілася і задавала тое трымаючае пытанне, якое хвалілася яе: "Табе падабаецца ў школе?". "Так", — стрымана адказала дачушка, але на выразе яе твару было бачна, што прычына кудысьці зніклата настрою, дэсці блізка. "Ты любіш сваю першую настаўніцу?" — прыгаварвала мама. "Вельмі", — коротка адказала малая. "Ты хвалішся тым, што ў школе?" — адказаў дачушка. "Вельмі", — коротка адказала малая.

Шасцігодняя Ірынка, прачынаючыся ранкам, кожны раз задавала матулі адно і тое ж пытанне: "Колькі дзён засталася да школы?" І, уздыхнуўшы, часта дадавала: "Хутчэй бы! Так павольна цягнуцца час".

І вось нарэшце доўгачаканае першавераснёўскае свята. За гадзіны дзве, пакуль яшчэ ўсе адпачывалі, Ірынка сама прачнулася, адзела школьную сукенку, прыкалола ў доўгія валасы беласнежныя банты і толькі тады гучным голасам устроіла кватэру камандай: "Пад'ём!"

З такім жагартаным жаленнем яна не ішла, а можна сказаць падбегам сніпалася да школы трыццаці са тры.

А потым нешта здарылася. Самая першая гэта адчула матуля: "Што з табою, дачушка?". Дзяўчынка перамянілася з нагі на нагу, апуская нізкі галаву і маўчыла. Аднойчы матуля асмілілася і задавала тое трымаючае пытанне, якое хвалілася яе: "Табе падабаецца ў школе?". "Так", — стрымана адказала дачушка, але на выразе яе твару было бачна, што прычына кудысьці зніклата настрою, дэсці блізка. "Ты любіш сваю першую настаўніцу?" — прыгаварвала мама. "Вельмі", — коротка адказала малая. "Ты хвалішся тым, што ў школе?" — адказаў дачушка. "Вельмі", — коротка адказала малая.

Шасцігодняя Ірынка, прачынаючыся ранкам, кожны раз задавала матулі адно і тое ж пытанне: "Колькі дзён засталася да школы?" І, уздыхнуўшы, часта дадавала: "Хутчэй бы! Так павольна цягнуцца час".

І вось нарэшце доўгачаканае першавераснёўскае свята. За гадзіны дзве, пакуль яшчэ ўсе адпачывалі, Ірынка сама прачнулася, адзела школьную сукенку, прыкалола ў доўгія валасы беласнежныя банты і толькі тады гучным голасам устроіла кватэру камандай: "Пад'ём!"

З такім жагартаным жаленнем яна не ішла, а можна сказаць падбегам сніпалася да школы трыццаці са тры.

А потым нешта здарылася. Самая першая гэта адчула матуля: "Што з табою, дачушка?". Дзяўчынка перамянілася з нагі на нагу, апуская нізкі галаву і маўчыла. Аднойчы матуля асмілілася і задавала тое трымаючае пытанне, якое хвалілася яе: "Табе падабаецца ў школе?". "Так", — стрымана адказала дачушка, але на выразе яе твару было бачна, што прычына кудысьці зніклата настрою, дэсці блізка. "Ты любіш сваю першую настаўніцу?" — прыгаварвала мама. "Вельмі", — коротка адказала малая. "Ты хвалішся тым, што ў школе?" — адказаў дачушка. "Вельмі", — коротка адказала малая.

Мінскаму інстытуту кіравання — 10 год

Укладваць грошы ў адукацыю — выгадна

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Такім чынам, для людзей, што мараві, па навуку і выкладчыцкую дзейнасць, у нас ёсць усе ўмовы і добрая матывацыя.

— Як, на Ваш погляд, будзе далей развіццё сістэмы платнай адукацыі?

— Сусветная практыка паказвае, што сектары платнай і басплатнай адукацыі могуць і павялічыць сваё супрацьстаянне. Толькі гаворка не павінна ісці пра формы ўласнасці (прыватная ці дзяржаўная), трэба гарарыць пра адукацыйную платнасць і басплатнасць. Платная адукацыя дазваляе мець мабільныя фінансавыя рэсурсы, каб прымяніць новыя тэхналогіі, купіць сучасную літаратуру і г.д.

Вельмі добра, што дзяржаўныя ВНУ адкрываюць платнасць навуцы. Гэта дазваляе ім павялічваць матэрыяльную базу, стымуляваць працу выкладчыкаў.

Такім чынам, для людзей, што мараві, па навуку і выкладчыцкую дзейнасць, у нас ёсць усе ўмовы і добрая матывацыя.

— Як, на Ваш погляд, будзе далей развіцё сістэмы платнай адукацыі?

— Сусветная практыка паказвае, што сектары платнай і басплатнай адукацыі могуць і павялічыць сваё супрацьстаянне. Толькі гаворка не павінна ісці пра формы ўласнасці (прыватная ці дзяржаўная), трэба гарарыць пра адукацыйную платнасць і басплатнасць. Платная адукацыя дазваляе мець мабільныя фінансавыя рэсурсы, каб прымяніць новыя тэхналогіі, купіць сучасную літаратуру і г.д.

Вельмі добра, што дзяржаўныя ВНУ адкрываюць платнасць навуцы. Гэта дазваляе ім павялічваць матэрыяльную базу, стымуляваць працу выкладчыкаў.

Такім чынам, для людзей, што мараві, па навуку і выкладчыцкую дзейнасць, у нас ёсць усе ўмовы і добрая матывацыя.

— Як, на Ваш погляд, будзе далей развіцё сістэмы платнай адукацыі?

— Сусветная практыка паказвае, што сектары платнай і басплатнай адукацыі могуць і павялічыць сваё супрацьстаянне. Толькі гаворка не павінна ісці пра формы ўласнасці (прыватная ці дзяржаўная), трэба гарарыць пра адукацыйную платнасць і басплатнасць. Платная адукацыя дазваляе мець мабільныя фінансавыя рэсурсы, каб прымяніць новыя тэхналогіі, купіць сучасную літаратуру і г.д.

Вельмі добра, што дзяржаўныя ВНУ адкрываюць платнасць навуцы. Гэта дазваляе ім павялічваць матэрыяльную базу, стымуляваць працу выкладчыкаў.

Галіна СІДОРОВІЧ

НА ЗДЫМКАХ: рэктар Мінскага інстытута кіравання Мікалай Васільевіч Супа, адзін з карпусоў інстытута; заняткі ў камп'ютэрнай класе; кароткі адпачынак перад лекцыяй.

Фота Юрыя БОНДАРАВА

Па старонках Інтэрнета

Адбыўся віртуальны педсавет

Напярэдадні новага навучнага года ў Расійскай Федэрацыі адбыўся віртуальны педсавет, падчас якога ўсе жадаючыя маглі задаць пытанні кіраўнікам і спецыялістам Міністэрства адукацыі, інакш вядомым, што ўдзельнічалі ў гэтым працэсе.

На адкрыццё мерапрыемства выступіў міністр адукацыі Уладзімір Філіпав. Ён зазначыў, што ў бліжэйшыя два месяцы ўсе сельскія школы краіны будуць аснашчаны камп'ютэрнай тэхнікай і праграмамі забеспячэннем. Настаўнікі гэтых школ да канца бачучага года пройдзю навучанне на адпаведных курсах. На гэтыя мэты з дзяржаўнага бюджэту будзе выдзелена каля 2 мільярдаў рублёў.

Міністр таксама сказаў, што адна з галоўных задач яго ведамства зараз — стварэнне індустрыі распрацоўкі электроната адукацыйнага прадукту, якую можна будзе параўнаць з існуючай індустрыяй вышуксу друкаваных падручнікаў. Міндукацыі павінна прадставіць адпаведны заказ на конкурснай аснове. У ідэальнай час рыстуюцца тэхнічныя патрабаванні да будучых вучэбных дапаможнікаў. Да верасня наступнага года міністэрства плануе накіраваць у школы ўзоры электронных падручнікаў па 30 прадметах.

Як вучацца ў Вялікабрытаніі

У кожнай з істэрійных частак Вялікабрытаніі — Англіі, Шатландыі, Уэльсу і Паўночнай Ірландыі ўстаноўлены адукацыйныя падпарадкаваныя органам мясцовай выканаўчай улады, распрацоўваюць агульнадзяржаўныя стандарты навуцы і распрацоўваюць цэнтральнага міністэрства адукацыі.

Дзяржаўныя вучэбныя планы ўстаноўлены пералік і аб'ём прадметаў, якія павінны вывучыць кожны школьнік. Ён быў прыняты згодна з законам аб дзяржаўнай адукацыі ў 1988 годзе і ўпершыню ўведзены ў школах Англіі і Уэльсу з верасня 1989 года. План у абавязковым парадку распаўсюджваецца толькі на дзяржаўныя школы, і, у той жа час, з'яўляецца базавым для прыватных устаноў. Трыма вядомымі грамадзянствам з'яўляюцца англійская мова, навука і матэматыка. Сярод асноўных дысцыплін, што вывучаюцца ў школе, — мастацтва, географія, гісторыя, музыка, замежная мова (толькі ў сярэдняй школе), фізічная культура.

Усе дзяржаўныя школы павінны кіравацца Асноўным вучэбным планам, які ўключае галоўныя прадметы і рэзультатны адукацыю. Яны таксама павінны прытрымлівацца навукаўных планаў, распрацаваных для кожнай з узростаў груп вучняў: з 5 да 7, з 7 да 11, з 11 да 14, з 14 да 16 гадоў. Спачатку, ва ўзросце ад 5 да 7 гадоў, дзеці наведваюць падрыхтоўчыя, з 7 да 11 — пачатковыя, з 11 да 16 — сярэднія школы.

Сярод пачатковых школ вылучаюцца ўстаноўны дзённая тыту (дзяржаўная і прыватная) і пансіёны (прыватныя). Ёсць асобныя школы для хлопчыкаў і дзяўчынак, а таксама школы сумеснага навучаня.

Сярэднія школы падзяляюцца на агульнаадукацыйныя, з паглыбленым вучэннем прадметаў, і сярэднія спецыяльныя. Выпускнікі сярэдняй школы атрымліваюць сярэдні агульнаадукацыйны (General Certificate of Secondary Education), аднак, у адзасненне ад айначанага атэстата аб заканчэнні сярэдняй школы, ён не дае права паступлення ў ВНУ.

Навучанне ў поўнай сярэдняй школе заканчваецца экзаменамі і атрыманнем сярэдняга агульнаадукацыйнага (General Certificate of Secondary Education) і сярэдняга спецыяльнага (General Certificate of Vocational Education) (GCSE), аднак, у адзасненне ад айначанага атэстата аб заканчэнні сярэдняй школы, ён не дае права паступлення ў ВНУ.

Дзяржаўныя вучэбныя планы ўстаноўлены пералік і аб'ём прадметаў, якія павінны вывучыць кожны школьнік. Ён быў прыняты згодна з законам аб дзяржаўнай адукацыі ў 1988 годзе і ўпершыню ўведзены ў школах Англіі і Уэльсу з верасня 1989 года. План у абавязковым парадку распаўсюджваецца толькі на дзяржаўныя школы, і, у той жа час, з'яўляецца базавым для прыватных устаноў. Трыма вядомымі грамадзянствам з'яўляюцца англійская мова, навука і матэматыка. Сярод асноўных дысцыплін, што вывучаюцца ў школе, — мастацтва, географія, гісторыя, музыка, замежная мова (толькі ў сярэдняй школе), фізічная культура.

Усе дзяржаўныя школы павінны кіравацца Асноўным вучэбным планам, які ўключае галоўныя прадметы і рэзультатны адукацыю. Яны таксама павінны прытрымлівацца навукаўных планаў, распрацаваных для кожнай з узростаў груп вучняў: з 5 да 7, з 7 да 11, з 11 да 14, з 14 да 16 гадоў. Спачатку, ва ўзросце ад 5 да 7 гадоў, дзеці наведваюць падрыхтоўчыя, з 7 да 11 — пачатковыя, з 11 да 16 — сярэднія школы.

Сярод пачатковых школ вылучаюцца ўстаноўны дзённая тыту (дзяржаўная і прыватная) і пансіёны (прыватныя). Ёсць асобныя школы для хлопчыкаў і дзяўчынак, а таксама школы сумеснага навучаня.

Сярэднія школы падзяляюцца на агульнаадукацыйныя, з паглыбленым вучэннем прадметаў, і сярэднія спецыяльныя. Выпускнікі сярэдняй школы атрымліваюць сярэдні агульнаадукацыйны (General Certificate of Secondary Education), аднак, у адзасненне ад айначанага атэстата аб заканчэнні сярэдняй школы, ён не дае права паступлення ў ВНУ.

Навучанне ў поўнай сярэдняй школе заканчваецца экзаменамі і атрыманнем сярэдняга агульнаадукацыйнага (General Certificate of Secondary Education) і сярэдняга спецыяльнага (General Certificate of Vocational Education) (GCSE), аднак, у адзасненне ад айначанага атэстата аб заканчэнні сярэдняй школы, ён не дае права паступлення ў ВНУ.

Дзяржаўныя вучэбныя планы ўстаноўлены пералік і аб'ём прадметаў, якія павінны вывучыць кожны школьнік. Ён быў прыняты згодна з законам аб дзяржаўнай адукацыі ў 1988 годзе і ўпершыню ўведзены ў школах Англіі і Уэльсу з верасня 1989 года. План у абавязковым парадку распаўсюджваецца толькі на дзяржаўныя школы, і, у той жа час, з'яўляецца базавым для прыватных устаноў. Трыма вядомымі грамадзянствам з'яўляюцца англійская мова, навука і матэматыка. Сярод асноўных дысцыплін, што вывучаюцца ў школе, — мастацтва, географія, гісторыя, музыка, замежная мова (толькі ў сярэдняй школе), фізічная культура.

Усе дзяржаўныя школы павінны кіравацца Асноўным вучэбным планам, які ўключае галоўныя прадметы і рэзультатны адукацыю. Яны таксама павінны прытрымлівацца навукаўных планаў, распрацаваных для кожнай з узростаў груп вучняў: з 5 да 7, з 7 да 11, з 11 да 14, з 14 да 16 гадоў. Спачатку, ва ўзросце ад 5 да 7 гадоў, дзеці наведваюць падрыхтоўчыя, з 7 да 11 — пачатковыя, з 11 да 16 — сярэднія школы.

Сярод пачатковых школ вылучаюцца ўстаноўны дзённая тыту (дзяржаўная і прыватная) і пансіёны (прыватныя). Ёсць асобныя школы для хлопчыкаў і дзяўчынак, а таксама школы сумеснага навучаня.

Сярэднія школы падзяляюцца на агульнаадукацыйныя, з паглыбленым вучэннем прадметаў, і сярэднія спецыяльныя. Выпускнікі сярэдняй школы атрымліваюць сярэдні агульнаадукацыйны (General Certificate of Secondary Education), аднак, у адзасненне ад айначанага атэстата аб заканчэнні сярэдняй школы, ён не дае права паступлення ў ВНУ.

Навучанне ў поўнай сярэдняй школе заканчваецца экзаменамі і атрыманнем сярэдняга агульнаадукацыйнага (General Certificate of Secondary Education) і сярэдняга спецыяльнага (General Certificate of Vocational Education) (GCSE), аднак, у адзасненне ад айначанага атэстата аб заканчэнні сярэдняй школы, ён не дае права паступлення ў ВНУ.

Дзяржаўныя вызначылі асноўныя накірункі мадэрнізацыі адукацыі

Паслядзейнае Дзяржаўнае Расійскай Федэрацыі па павышэнні рэформавання адукацыі пайшло ў канструктыўнай атмасферы. Упершыню прадставілі

урада і рэгіянальныя лідэры прыйшлі да згоды па асноўных пытаннях.

Паколькі тэрмін "рэформа" ў адносінах да адукацыі выклікае шмат адмоўных эмоцый, вырашылі карыстацца словам "мадэрнізацыя". Усе ўдзельнікі пасяджэння адзначылі, што неабходна перамяніць адукацыйныя стандарты, прадставіць школам магчымасць выкарыстоўваць аўтарскія і вяртанні праграмы. Мяркуюцца адмовіцца ад перагаражанага вучэбнага планаў, псіхалагічна і фізічна напружана вучняў. Старэйшыя класы наступна будзю ператварыцца ў профільныя і арыентавацца на паступленне ў канкрэтныя ВНУ.

Дзяржаўны Савет Расійскай Федэрацыі абодвух канцылоў мадэрнізацыі адукацыі, якія падрыхтоўваюць праграмы навуцы.

Так, у прыватнасці, ужо ў гэтым годзе сярэдняя зарплата павялічыцца амаль у 2 разы і скласці (без рэгіянальных надбавак) 2256 рублёў. Маладым спецыялістам абяцаюць ільготы на атрыманне жылля і адзасненне ад службы ў арміі.

У бягучым годзе плануецца таксама перавесці сярэднія школы з падпарадкавання муніцыпалітэтаў на ўзровень суб'ектаў федэрацыі. Фінансаванне яны будзю напружана ў рэгіянальных бюджэтах. Штогод колькасць сродкаў, якія выдзяляюцца на падтрымку адукацыі, будзю павялічаны прыкладна на 25 працэнтаў. Фінансаванне будзю з'яўляцца прыкладна на 25 працэнтаў. Фінансаванне будзю з'яўляцца прыкладна на 25 працэнтаў.

Для прыцягнення прыватных сродкаў (у першую чаргу саміх бацькоў) пры школах плануецца стварыць адукацыйныя саветы, што зробіць сістэму гэтых збораў празрыстай. Прапануецца надаць падатковыя льготы сем'ям, якія ўсталяюць грошы ў адукацыю дзяцей.

Прадугледжваецца глабальная інфарматызацыя ўсіх школ,

урада і рэгіянальныя лідэры прыйшлі да згоды па асноўных пытаннях.

Паколькі тэрмін "рэформа" ў адносінах да адукацыі выклікае шмат адмоўных эмоцый, вырашылі карыстацца словам "мадэрнізацыя". Усе ўдзельнікі пасяджэння адзначылі, што неабходна перамяніць адукацыйныя стандарты, прадставіць школам магчымасць выкарыстоўваць аўтарскія і вяртанні праграмы. Мяркуюцца адмовіцца ад перагаражанага вучэбнага планаў, псіхалагічна і фізічна напружана вучняў. Старэйшыя класы наступна будзю ператварыцца ў профільныя і арыентавацца на паступленне ў канкрэтныя ВНУ.

Дзяржаўны Савет Расійскай Федэрацыі абодвух канцылоў мадэрнізацыі адукацыі, якія падрыхтоўваюць праграмы навуцы.

Так, у прыватнасці, ужо ў гэтым годзе сярэдняя зарплата павялічыцца амаль у 2 разы і скласці (без рэгіянальных надбавак) 2256 рублёў. Маладым спецыялістам абяцаюць ільготы на атрыманне жылля і адзасненне ад службы ў арміі.

У бягучым годзе плануецца таксама перавесці сярэднія школы з падпарадкавання муніцыпалітэтаў на ўзровень суб'ектаў федэрацыі. Фінансаванне яны будзю напружана ў рэгіянальных бюджэтах. Штогод колькасць сродкаў, якія выдзяляюцца на падтрымку адукацыі, будзю павялічаны прыкладна на 25 працэнтаў. Фінансаванне будзю з'яўляцца прыкладна на 25 працэнтаў.

Для прыцягнення прыватных сродкаў (у першую чаргу саміх бацькоў) пры школах плануецца стварыць адукацыйныя саветы, што зробіць сістэму гэтых збораў празрыстай. Прапануецца надаць падатковыя льготы сем'ям, якія ўсталяюць грошы ў адукацыю дзяцей.

Прадугледжваецца глабальная інфарматызацыя ўсіх школ,

урада і рэгіянальныя лідэры прыйшлі да згоды па асноўных пытаннях.

Паколькі тэрмін "рэформа" ў адносінах да адукацыі выклікае шмат адмоўных эмоцый, вырашылі карыстацца словам "мадэрнізацыя". Усе ўдзельнікі пасяджэння адзначылі, што неабходна перамяніць адукацыйныя стандарты, прадставіць школам магчымасць выкарыстоўваць аўтарскія і вяртанні праграмы. Мяркуюцца адмовіцца ад перагаражанага вучэбнага планаў, псіхалагічна і фізічна напружана вучняў. Старэйшыя класы наступна будзю ператварыцца ў профільныя і арыентавацца на паступленне ў канкрэтныя ВНУ.

Дзяржаўны Савет Расійскай Федэрацыі абодвух канцылоў мадэрнізацыі адукацыі, якія падрыхтоўваюць праграмы навуцы.

Так, у прыватнасці, ужо ў гэтым годзе сярэдняя зарплата павялічыцца амаль у 2 разы і скласці (без рэгіянальных надбавак) 2256 рублёў. Маладым спецыялістам абяцаюць ільготы на атрыманне жылля і адзасненне ад службы ў арміі.

У бягучым годзе плануецца таксама перавесці сярэднія школы з падпарадкавання муніцыпалітэтаў на ўзровень суб'ектаў федэрацыі. Фінансаванне яны будзю напружана ў рэгіянальных бюджэтах. Штогод колькасць сродкаў, якія выдзяляюцца на падтрымку адукацыі, будзю павялічаны прыкладна на 25 працэнтаў. Фінансаванне будзю з'яўляцца прыкладна на 25 працэнтаў.

Для прыцягнення прыватных сродкаў (у першую чаргу саміх бацькоў) пры школах плануецца стварыць адукацыйныя саветы, што зробіць сістэму гэтых збораў празрыстай. Прапануецца надаць падатковыя льготы сем'ям, якія ўсталяюць грошы ў адукацыю дзяцей.

Прадугледжваецца глабальная інфарматызацыя ўсіх школ,

Камп'ютэрныя тэхналогіі ў школах ЗША

Навукавыя ўстаноў у развітых краінах свету хутка ператварыцца ў высокатэхна-

Навіны

Падтрымку атрымліваюць таленавітыя

Рашэнне Савета спецыяльнага прэзідэнта фонду па падтрымцы таленавітых моладзі зацвердзіў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.Р. Лукашэнка. Стыпендыя з фонду Прэзідэнта памерам ад 112,5 да 187,5 тысяч рублёў будзю атрымліваць больш за 50 адораных вучняў і студэнтаў, аравую матэрыяльную дапамогу ў памеры 75 тысяч рублёў — 27 з іх. Пры гэтым яны вызвалены ад уплат пажыццёвага падатку.

На інструменты для раённых дзіцячых музычных школ, матэрыялы для заняткаў вышэйшымі мастацтвам выдзелены адпаведныя грашовыя сродкі. Пры гэтым на набывшце стратэгічнага адукацыйнага творчым калектывам вызначана 210 мільёнаў рублёў. У іх ліку: "Чараўніцы" Лельскай дзіцячай школы мастацтваў, харэаграфічны ансамбль "Альяс" з Бабруйска, узорныя харавыя калектывы дзіцячых музычных школ № 1 Гродна і № 10 Мінска.

Падтрымку адораных і таленавітых моладзі згодна з праграмай Прэзідэнта будзю атрымліваць і ў далейшым.

Інтэрнет-цэнтр у бібліятэцы

Ужо ў гэтым месяцы ў Інтэрнет-цэнтры Цэнтральнай навуковай бібліятэкі Нацыянальнай акадэміі навуц можна знайсці з навінамі дасягненнямі сусветнай навуцы і тэхнікі.

Не толькі вучоныя, але спецыялісты розных галін ведаў і студэнты ВНУ зацкаваць 400 павялічаных электронных версій часопісаў па ўсім навукам фундаментальных даследаванняў. З 800 выданняў з усяго свету асвятляюць, напрыклад, медыцынскую тэматыку.

У цэнтры можна будзю не толькі прыцягваць у сетку, але і атрымаць кваліфікацыйную кансультацыю спецыялістаў і, безумоўна, азнаёміцца з праграмным забеспячэннем і пошукавымі сістэмамі. Да гэтага тут ёсць адпаведныя інфармацыйныя базы — цпер іх тут калі дзесяці. Расійскія, што варта адзначыць, складаюць асноўную іх частку.

Пётр ШУБЯНОК

Шэсць разоў на тыдзень

Навукавыя сталічныя літэратуры і іншыя навукавыя літэратуры ўстаноў з паглыбленым вучэннем тых іх іншых прадметаў будзю ў абавязковым парадку з'яўляцца 6 разоў на тыдзень. Першы намеснік старшын Камітэта адукацыі ўрада Масквы Ларыса Курнашова падпісала загад "Аб выкананні гігіенічных патрабаванняў да арганізацыі адукацыйнага працэсу ў агульнаадукацыйных устаноўках г. Масквы", які забараняў кіраўніцтва такіх школ удзельнічаць падрыхтоўцы. Мяркуюцца, што такім чынам улада значна знізіць вучэбную нагрузку гімназістаў і літэрыстаў, якія сёння вымушаны сядзець за партай па 8-9 ўрокаў штодзёна. Гэты крок маскоўскі ўлад не першы — у мінулым годзе было канчаткова ўведзена чатырохгадовае (замест ранейшага трохгадовага) навучанне ў пачатковай школе.

Акрамя адменны падрыхтоўцы навучанне новы загад забараняе і наведванне школы ў другое змену. Тыя былі, што больш за ўсё хвалюцца за сваё асабістае вяртанне сваіх дзяцей з літэратуры і гімназіяў, могуць удзельнічаць у падрыхтоўцы. У адпаведнасці з загадам, колькасць ўрокаў у старэйшых класах не павінна перавышаць пяць, а ў маладзёжы — чатыры ў дзень. Аб'ём хатняга задання не павінны быць большым за палову аўдытарнай ўрокаў. Паколькі колькасць ўрокаў будзю меншай, то зменшаны і хатняе заданні. Факультатывы і індывідуальныя заняткі будзю праводзіцца толькі ў тым выпадку, калі іх уведенне не павялічыць аб'ём максімальна дапушчальнай нагрузкі.

"Мядзведзі" ўзяліся за адукацыю

Палітсавет партыі "Едінства" і яе фракцыя ў Дзяржаўнай Думе на сваім пасяджэнні, якое адбылося ў Санкт-Пецярбургу, абмеркавалі і зацвердзілі ўласны план развіцця школы. Сярод прапановаў, якія агуляў лідэр думскіх "мядзведзяў" Уладзімір Пеклін, — замацаванне за дзяржаўнай расійскай адукацыйнай устаноў статусу дзяржаўнага служачага, прыняцце закона "Аб фактальнага існавання падручнікаў у імях даслаўных гістарычных фактаў" і некаторыя іншыя.

У пагоні за монстрам з Лох-Неса

(Заканчэнне.
Пачатак у № 106.)

Пасля гэтага на долю тысячу гадоў дзіўна жыўціна бясследна знікла. Толькі ў XVI стагоддзі яна з'явілася ў "Гісторыі Шатландыі". Потым пра яе ўспаміналі ў 1933 годзе. З таго часу выдываліся "сустрэчкі" з Нэсі больш за чатыры тысячы разоў. Для тых жа, каму не папаніла, у мясцовых сувенірных крамах прадаюць гумовыя копій Нэсі ў амаль натуральную велічыню. Зрэшты, мясцовыя майстры вельмі вынаходліва: выявы і фігуркі Нэсі сустракаліся амаль на ўсіх таварах. Запальніцы, коняўкі, бірулькі, кніжкі-раскла-

дзікі, папцюкі, карцінкі і фатаграфіі, нібыта знятыя з натуры, — усё гэта вывалялася на прылаўкі і раскуплялася ў фантастычнай колькасці.

Дарэчы, пра фатаграфіі пачвары. Гісторыя захоўвае шмат спроб сфатаграфавання Нэсі пры ўсплыві на паверхню. У краінах 1934 года лонданскі ўрач Кенет Уілсан як быццам паспеў двойчы сфатаграфаванне загадкавага ішчыра. Здымкі абышлі ўсе газеты свету, але практычна паўсюды да іх паставіліся з недаверам. Былі і іншыя фатаграфіі, зрэшты, нешматлікія, аднак яны не ўнеслі асаблівай аясніцы ў вырашэнне загадкі.

У першы дзень знаходжання на возеры Лох-Нес мы не вельмі ўнікалі ў гісторыю, звязаную з мясцовай славаццю. Ніхто з нас нават не набыў нічога з тавараў з сімваламі Нэсі. Пасля налегі каля возера мы накіраваліся яшчэ далей на поўнач, туды, дзе сустракаюцца Паўночнае мора і Атлантычны акіяны. Крыку давай паўночныя возеры, звязаныя з залівам Моры-Ферт рукаворным Каледонскім каналам, знаходзіцца пухі і ўтульны гаралок Інгвернес. Ад яго заставалася гадзіны паўтары здым да самага паўночнага краю Вялікабрытаніі, за якой пачыналася Оркнейскія астравы.

Мы выбралі канчаткова мейсцішчы экспедыцыі матанечкі гаралок Мелнес. Аднак чым далей мы ехалі, тым больш вузкімі і крутымі становіліся горныя шатландскія дарогі. Рух быў аднабаковым, раз-пораз дваводзілася вырываць на спецыяльных прыцяжках, каб прапусціць сусветныя машыны. Таму мы дабраліся толькі да фіяры, які выхадзіў у акіяны. Раскіданыя па ўзбярэжжы шатландскага вёсачка сустракалі нас цудоўныя сонечныя надвор'е. Мы спыніліся на шыш, якая адразу за абрывам крута спускалася да акіяна, дзе баяў велізарныя пяшчаны пляж. Ляжылі воды Атлантыкі мерна набігалі на бераг. Ненаўтожны пейзажы, чыстая біялітная вада, старадаўнія могілкі з капіцай на абрывістым беразе. Мы пахадзілі па выгнутым пяшчоту, паспрабавалі, ніхай і ненадоўга, увеселіліся на ім свае імёны, сфатаграфаваліся. Далей, нажомкі можна было бачыць, прасціралася акіянская глыдзі, падарожнічаў па якой у нашы планы не ўваходзіла. Палова маршруту была пераадолена.

Назад да возера вярталіся іншай дарогай, якая праходзіла па другім беразе Лох-Неса. Бераг быў на рэдкасць нязручным, дарога ціснулася да кромкі берага. Спецыяльных месцаў для турыстаў не прадуладжвалася. Аднак менавіта тут, непадалёк ад замка Урхкат, Нэсі з'яўляецца часцей

за ўсё. Не менш як 15 разоў бачыла рэальнае жывёла, якую завуць Уніфрэд Кэры. Вось што яна напісала пра ўбачанне ў 1954 годзе: "Таму ліпень быў даволі спакойным. Лох быў спакойны і вада ў ім была нерухомай, як у мільнавым стаўку. Я ставіла паблізу возера на пагорку і карміла курэй. Раптам я ўбачыла нешта дзіўнае на процілеглым беразе возера: з адлегласці паўтары мільі мне падалося, што гэта, хутчэй за ўсё, рыбалявецкі бот з адной тоўстай матай. Мне было не зразумела, што можа рабіць такі вялікі бот даўжынёй 10-15 метраў так блізка ад берага. Раптам бот павярнуўся і памчаўся, перасякаючы возера, з неверагоднай хуткасцю, прама на мяне. Таму мне стала зразумела, што я бачыла не мату, а шчыю жывёліну з высока пасаджанай галавой, гэткую ж карціну я назірала ў мінулы раз, у 1917 годзе, будучы адзінаццацігадовай дзяўчынкай. Тады са мной быў мой малодшы брат. Калі пачвары наблізіліся да замка, перад ёй з вады выскачыў вялікі ласос, які спрабаваў уцячы. Я разумела, што звер праследваў рыбу, безумоўна, рыбу, у той жа момант я ўбачыла горб. Я пабегла ў дом і назвала мужа: "Базіл, — закрычыла я, — паглядзі!" Але калі ён выйшаў, жывёліна ўжо знікла, толькі па руху вады можна было ўсталяваць месца, дзе яна апусцілася".

У пошуках месца для налегі мы паволі рухаліся да паўднёвага краю возера. Міжкучы па ўспамінах відавочку, Нэсі ішчым ражам "гаспалява" і тут. Святаг Грэгара з манастыра Форта Аўгуста ўспамінаў: "Была прыемная раніца, сонца прыгравала, і паверхня возера была гладкай, нібы люстэрка". Нечакана ён і яго спадарожнік заўважалі "моцнае хваляванне на возеры, услед за чым на паверхні з'явілася чорная пляма прыкладна 15 сантыметраў у дыяметры і горб у 2-3 метры вышыні. Усё гэта ўзнялося, потым апусцілася, перавярнуўшыся назад. Нічога падобнага ні на лодку, ні на ствол дрэва, ні на рыбу. Гэта была, без сумнення, нейкая жывёліна".

На дарозе назад нам папачасціла пабачыць у многіх памятных месцах Шатландыі. Цікава было пахадзіць па полі бітвы, дзе ў 1314 годзе шатландцы ўпершыню атрымалі перамогу над англійскай арміяй. Дарэчы, некалькіх эпізодаў са знакамітага фільма "Смеласе сэрца" былі зняты менавіта тут. На месцы змагання знаходзіцца вялізны камень, на якім высечаныя памяты надпіс пра гітлу гістарычную падзею.

Горад Глазга, які займае перацяс месца ў Вялікабрытаніі па суднабудуцтве, уразіў нас прыгожымі старадаўнімі будынкамі ў цэнтры і шырачэзны ракой Клайд, якая разразае горад на дзве амаль роўныя часткі. Сейтой з нас хацеў застацца ў горадзе на начную дыскатэку. Вадзіцелі, якія вынілі на сваіх плячах увесь цяжар дальных перагонаў, марылі проста адаспаць. У выніку большасць удзельнікаў паездкі выказалася за тое, каб ехаць далей. Прычым, упершыню за ўвесь час падарожжа, якіяжы машыны дзіўным чынам раздзяліліся. Мы, гэта значыць тыя, хто ехаў у "Рэно", вырашылі завітаць у Бірмінгем. "Сейт" жа з яго экіпажам накіравалася да Лондана. У Бірмінгем мы трапілі раніцай. Толькі ўзыход сонца, і гарадскія пейзажы выглядалі проста фантастычна. Груба апрацаваныя каменныя статуі суседзілі са вытанчанымі, калі не скажаш ювельнай работы, помнікам лорду Гладстону. У канцы XIX стагоддзя ўрад Англіі, які ён ўзначальваў, ажыццявіў захоп Егіпта. Удасцаль напобаваліся старадаўнімі плошчамі з дзіўнымі фантазмамі, велічымі будынкамі, падобнымі да палацаў, мы нарэшце выбраліся на трасу, што вяла на поўдзень.

Пад вечар за вокнамі аўтамабіля заміліліся знаёмыя краіны. Палі, дзе зелянее лікс (па-нашаму — лук-парэй), ужо зачыкалі сваіх работнікаў. Праехаўшы больш за дзве тысячы кіламетраў на поўнач і назад, мы апынуліся ў Херпсэ, затраціўшы на ўсё падарожжа больш як чввёрца сутак.

Станіслаў ДАРАШЧОНАК, студэнт філалагічнага факультэта Беларускага ўніверсітэта.

НА ЗДЫМКАХ: від на Эдлінбург, на Поўначы Вялікабрытаніі; возера Лох-Нес.

Фота аўтара.

Кожны, напэўна, марыў аб тым, як больш цікава і весела правесці канікулы, ды яшчэ аб тым, каб яны надоўга запомніліся. Зрэшты, мары дзяцей, якія пражываюць на забруджанай радыёнуклідамі тэрыторыі, дапамагалі грамадскае аб'яднанне "Беларускія зялёныя крыжы", якое арганізавала экалагічную змену "Лясныя рабізоны" ў дзіцячым раёні Гродзенскага раёна Гродзенскай вобласці.

У цудоўнае і маладынае месца на Віліі прыехалі дзеці з Гомельскай вобласці, Бранскай вобласці Расійскай федэрацыі, а таксама дзеці бежанцаў з Афганістана і Грузіі.

Рэха лета Здружыла дзяцей Вілія

Аздараўленчы летнік "Лясная паліна" гасцінна расчынуў дзверы міжнароднаму дзіцячым сям'і, якая налічвала больш за 200 дзяўчынак і хлопчыкаў.

Для дзяцей было арганізавана добрае і якаснае харчаванне, а таксама шматлікія спартыўныя ігрышкі, трэнажорная зала.

Але самымі добрымі лекамі, на мой погляд, былі вельмі цёплыя і сяброўскія ўзаемныя паміж педагогамі і дзецьмі.

Было вельмі прыемна працаваць з такімі дзецьмі, якія вельмі дабрадушныя адносна да сваёй працы і добра ведалі, якія знішчаны і дзіцячыя душы. Менавіта спалучэнне вопыту і маладосці было важнейшым перадавым паспяховым фактарам.

А мерапрыемстваў ладзілася шмат. Гэта і адукацыйна-выхавальная праграма "Лясная школа", якая давала магчымасць атрымаць веды па экалогіі, геалогіі, гідралогіі ў час занятак на прыродзе, "Школа Рабізоны" — навучанне прасцейшымі навукамі выжывання ў экстрэмальных сітуацыях, асаблівае тэхнічнае спартыўнае турызму, арыентавання. А якімі запамінальнымі сталіся адрывы і двухдзённых паходаў па мялянічых кутках Смалоншчыны, пачас якіх дзеці змаглі прадэманстраваць не толькі свае фізічныя якасці, але і вытрымку, гатоўнасць аказаць дапамогу сябру, а таксама пасядзець ля трыбуны гаспадарства і паспяваць чысціць пенні.

У летніку працавала больш за 10 разнастайных гуртоў, і дзеці маглі ў поўнай меры раскрыць свой талент.

Запамінаўся цікавы і вясёлы КВЗ паміж камандамі педагогаў і дзяцей. Да заканчэння гульні ў радасным хваляванні спявалі, абняўшыся, дзеці і дарослыя.

Не абмінула без супрэч з цікавымі людзьмі. Так, вялікую цікавасць у дзяцей выклікала сустрэча з вядомым беларускім альпіністам Грыгорыем Вялічэнкам, яна паказала відэафільмы, расказвала аб узыходжанні на вершыні Гімалаю, Цян-Шаня, Кардыльераў.

Прыемна было бачыць, як дзеці розных нацыянальнасцей хутка знайшлі агульную мову. Дух сяброўства нававаў над Віліяй усю змену. Падумалася, вось бы некаторым паліткам узяць прыклад з дзяцей. Здаецца, дзіцяства — гэта не толькі поўны перыяд у жыцці чалавека, а таксама і пара набыцця пэўных маральных якасцяў.

...Адыходзілі "Ікары" з пільцюй летніка. Слёзы развітання на вачах дзяцей і дарослых, аўтографы ў падарожных кнігах, абмен адрасамі, цёплыя словы пажаданняў. Можна сустрэсца зноў? Да пабачэння, "Лясная паліна".

Сяргей КЛІСАЎ, настаўнік Сялішчскай сярэдняй школы Смаргонскага раёна Гродзенскай вобласці.

Спорт

Вось дык васьмікласнік!

У новы рэйтынг Міжнароднай федэрацыі па шашках-64 (рускія шахі) ўключаны і вядучыя беларускія спартсмены. Сігі беларусаў узначальвае міжнародны гросмайстар Віталь Габрыліян з Мінскай вобласці з рэйтынгам 2668. Гэта — трэці паказчык у свеце, а першы (2680) — у расійскага Аляксандра Кандаўрава. Пасля В. Габрыліяна ідуць гросмайстры мянчанін Аркадзь Пляхін і Андрэй Валок з Гродна.

У дзясятку найлепшых беларусаў паводле рэйтыngu ўваходзіць і 13-гадовы міжнародны майстар — васьмікласнік сярэдняй школы № 7 Ваўкавыска Ігар Міхальчык. Дарэчы, ён пераможца чэмпіянату Беларусі 2000 года сярод дарослых шашыстаў пакуль застаецца чэмпіёнам краіны — чэмпіянат 2001 года адкаляў і пакуль не праводзіўся. Аднак у мінулым годзе тады яшчэ 12-гадовы кандыдат у майстры спорту Ігар Міхальчык сенсацыйна перамаг у друготрэціх прызавых месцах гросмайстра А. Валюка і А. Пляхіна.

Віталь АСТРЫНСКІ, былы чэмпіён БССР па шашках.

Другі вынік на планеце

У Брэсце ў межах праграмы Рэспубліканскай спартыўнай гульні, якая праводзіць Рэспубліканскі цэнтр фізічнага выхавання і спорту навушчэцкай і студэнцкай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, завяршыўся чэмпіянат па лёгкай атлетыцы.

Спаборніцтва адбыліся на добрым арганізаваным-масавым узроўні. У выніку студэнты паказалі надзвычайныя вынікі.

Асабліва паспяхова выступіў Геннадзь Мароз з Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі, якому не было роўнаў. У скачках у вышыню ён адолеў 2,33 м — другі вынік сезона ў свеце.

У спаборніцтвах кілалініку молата перамогу атрымаў студэнт Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі Андрэй Варанюк. Яго вынік — 77,23. Аднак у 62,17 перакрыла Таціяна Дзёміна з Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. А ў кідальні дыска — 62,50 — вызначылася Людміла Стараўагітава з Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Сярод мужчын перамог Леанід Чароўка з Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута — 64,58.

Лёгкаатлет Ігар Жаваронак з Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта двойчы ўзняўся на п'едастол гонару. Яго вынік — 3000 метраў з пераходзімай 15000 метраў.

Многачыслны ў забегу на 400 метраў з бар'ерамі аказалася студэнтка Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута Таціяна Курчакіна — 58,7. Дыстанцыю 100 метраў з бар'ерамі хутчэй за ўсё пераадолела яе калега з гэтай жа ВНУ.

Пётр ШУБЯНОК.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

Шыпшына

Канен верасня. Штаты дрэфу перапіваюцца ад цёмна-зялёнага да густа-жоўтага колеру. Яркім аранжавым палымнеюць клёны, адчайна чырванее рабіна.

Шыпшына, як належыць, добраахвотна грамадзянства кветкавай дзяржавы, даўно адпівала, і на месцы пашчотна-ружовых кветак пярэсцяжылі ярка-аранжавыя плодзікі.

І тут, налівае суседкам, на адным з кустоў шыпшыны, цёмна-зялёнае ўбранне якога ўжо густа пераплясана жоўтым колерам, ярка загараюць кветкавы бутон.

"Што надумала: зашвіла ў яе галы, ды ішчэ ў туюжо пошную пару" — шпатылі кумачкі-рабіны. Разважліва даводзіць пахляскі. "Ці не позна пракаханне ўдзудмала, суседка? Во, ужо галава ў цёбе сівая, а ты як у коначце палымнееш?"

А між тым, стомленых пахмурных людзей ішчэ катя пылішны, калі заўважалі нечакана яркую кветку сярод вясельскіх колераў, погляд іх святлеў, многія ўсмехаліся, на тварах яшчэ доўга захоўвалася задумлена-пелудзенны выраз. Усе ўспаміналі пра вясну і думалі аб тым, што кажаць анёлы не позна.

Традэсканцыя

Традэсканцыя не падабалася паветра на кухні, таму расла яна павольна і мела нейкі сухотны выгляд.

Гаспадыня ўжо хацела яе выкінуць, але папакдавала, ды паставіла на балконе. "Ну і за-

мухрышка", — пагардліва падціснулі палестыкія гартыяні. "У яе нават ніводнай кветачкі няма", — зняважліва дадала пыльная гартызія. А ганарлівая прыгажуня-ружа нават не зірнула на новенкую; няма калі ёй заўважыць усялякіх недарэк, яна робіць найважнейшую справу — клаготціцца пра сябе каханую.

Традэсканцыя іх не слухала. Яна расправіла сваё лісьцічка, пратна дыхала чыстым паветрам — і кожная клеткачка яе іс-

А нічога дзіўнага якраз і няма. Мы ўсе прыгажэем, калі нас кахаюць.

Кветкавыя пакуты

Дзве юныя сарокі адна перад адной стракатай:

"Ах, што я пачула, што пачула! — спішчалася расказваць навіну адна, — як пакуце бедная фіялка: гаршчочак цесны, паліваюць дрэнна, праветрываюць пакой рэдка. Яна так марыць пра сонейка, свежы вецер, прасторную кутубу!"

"Ах, што я пачула, што я пачула! — перабівае другая, — як пакуце бедная рудбелка! Вецер халодны, дождж калючы, ды яшчэ ў лобны момант могуць зрабіць на букет. Як яна марыць расці ў гаршчочку на цёплым падаконніку!"

Тут дзве стракатухі змоўклі і здзіўлена ўтаропіліся адна на адну.

Што тут казаць, вядома ісціна: там добра, дзе нас няма.

Кветкі нашага саду

тотыпоўнілася радасцю жыцця.

Аднойчы на балконе прыляцелі юны матылькі і запобаваліся: "Ах, якая ж ты слаўная, традэсканцыя! Якія ў цябе прыгожыя лісьцічкі, якія грацыёзныя сцяблыны!"

Матылькі прылятаў кожны дзень і кожны дзень знаходзіў новыя словы аб прыгажосці традэсканцыі.

Нават гаспадыня здзіўлялася: "Пабачце, якой прыгажуняй стала мая недарэка. Нават воблачка пышчотна-белых кветак з'явілася! Ну, проста нявеста! Вось дык дзіва!"

паліваюць дрэнна, праветрываюць пакой рэдка. Яна так марыць пра сонейка, свежы вецер, прасторную кутубу!"

"Ах, што я пачула, што я пачула! — перабівае другая, — як пакуце бедная рудбелка! Вецер халодны, дождж калючы, ды яшчэ ў лобны момант могуць зрабіць на букет. Як яна марыць расці ў гаршчочку на цёплым падаконніку!"

Тут дзве стракатухі змоўклі і здзіўлена ўтаропіліся адна на адну.

Што тут казаць, вядома ісціна: там добра, дзе нас няма.

Белая фіялка

Гаспадыня паставіла на падаконнік гаршчочак з кветкай са словамі: "Ну, думаю, ты будзеш маеі лепшай кветкай!" Ох, не трэба было ёй так гаварыць! Усе кветкі нядабра паглядзелі на новенкую. Калі фіялка зашвіла, усе ахнулі, такімі незвычайна прыгожымі былі яе махровыя кветкі і кіпенна-белыя з пшчотна-ружовымі кропелкамі па краёчках. Гаспадыня голасна, з захапленнем расказвала прыгажосць фіялкі, ганарылася ёю. "Паглядзіце на гэтую ганарліўку, чым тут ганарыцца — белым колерам? — зелянею ад злосці гартызія, — Ды я, як толькі пажадаю — сама белымі кветкамі магу зашвіць!"

"Можна падумаць, гэта яна — царыца кветак", — пагардліва крывіла чырвоная вусначка ружа. "Паглядзіце, націліла белую сукенку і ганарыцца, быццам яна не такога ж роду, як і мы", — абуралася ружовая фіялка.

"Ды не ганаруся я, проста ў мяне такі сорт", — даводзіла белая прыгажуня. Аднак яе ніхто не слухаў, усе фіялкі і адварчаліся.

І вось аднойчы гаспадыня прышліла на кухню і вухнула ад засмучэння: белыя палестыкі пажухлі, лісьцічка скурчыліся як ад полымня, прыгажуня заяла.

Гаспадыня, безумоўна, не разумела, што белую фіялку згубіла чорная зайздрысць.

Лясная герань

Сярод зеляніны яркім пунсовым колерам квітнела герань. Аўтары допісаву ў рэдакцыю шведскай прэсы, паўнацэнна іма і імца бачку, пашпартныя звесткі (імя, папаштара, дат, выданы, кім выданы, пашпарт), асноўныя месцы работ, зваротны адрас, якую адказнасць за дакладнасць фактаў і ішчай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэдакуюцца і не вяртаюцца.

Была яна такой пранзіліва-прыгожай, што птушкі заміралі ў паленне і любаваліся чароўнай прыгажосцю.

"Ах, ну проста пунсовая кветачка!" — захапіўся грыбнік, які выпадкова зазіраў на паліну.

Ён далікатна вышчупаў кветку, прынес у свой садок, пасадзіў на клумбе. Кожны дзень чалавек паліваў кветачку, некалькі разоў падліваў угнаенні. Але, нягледзячы на ўсе клопаты, пунсавыя палестыкі скурчыліся, кветкачка ззяла.

На чужыне не кожная кветка прыжываецца. Вольна і моцна трывала герань сваё кірэнтне толькі нахай і ў беднай, але роднай зямелі.

Зусім прастая гісторыя

Гаспадыня пахавала ў адпачынак і даручыла суседцы паліваць кветкі. Суседка дэталіда кветкі неахайна, так што многія расліны падсохлі і заваілі. Гаспадыня завохкала, зажурылася, аднак адразу ўзялася за працу. Перадасіла кветкі, пачодра палівала іх кожны дзень, прыгажэраваць. "Ну, што ж гэта вы, мае каханенькія-родненькія, задумалі? Я вас так даглядала, так пестіла, і ўсё дзіўна!"

Першым ачуліся і ярка завітнілі герань, за імі — фіялкі, фуксія, гартызія і бальзамы. За вокнамі — халодны вецер, калючы дождж, а на падаконніку — паскавае лясейка з яркай зелянінай і прыгожымі красачкамі.

Але тут у пакой зазірнула гаспадыня. Яна зрэзала лісток стагодніка і прыклала да ранкі на руцэ. "Дзякуй табе, сябра, — сказала яна стагодніку, — усю

От яно як атрымліваецца: і краска разумее, калі да яе — з пшчотай і каханнем. Наваць кветка разумее..."

Амаль як у песні

Па баках асфальтавай спяжыні растуць дрэвы. Маладыя клён і юная рабіна, амаль як у песні перапляліся галінамі. І вась ужо сярэд рабінавай лістоў прыгледзіць кляновыя лісты, а на зграбнай жоўтаці клёна ярка блішчаць рабінавыя тронкі.

Дрэвы нахіліліся адно да аднаго, перапліталіся, нібы жадаючы зліцца ў адзінае. Ды дзе там, хоць і вузенькія між імі сляжынка, а не пераціскі яе, не пераступіць...

У дрэў — як у людзей, як у песні — у жыцці ёсць такія пераходныя, якія нішто не адолею, нават каханне.

Стагоднік

Сярод пыльных зеляніны і квеценні не пріў адін калючы стагоднік. "Калі заціпені, сусед?" — з'едліва падлівала ярка-чырвоная герань. "Хіба ты не ведаеш, як яго завуць? Мабіць, нездарма, ён раз у сто гадоў цвіне", — дадавала яе ружовая сяброўка. "Распусціў свае калючкі, усё лісточки мне папшчодзіў", — скардзілася далікатная бяліна.

Але тут у пакой зазірнула гаспадыня. Яна зрэзала лісток стагодніка і прыклала да ранкі на руцэ. "Дзякуй табе, сябра, — сказала яна стагодніку, — усю

Аб'яві могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацыі не